03/09/2026

Όταν η μνήμη γίνεται παρακαταθήκη

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας

Τοῦ Μητροπολίτου Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἐορδαίας Εἰρηναίου

Ἡ 3η Σεπτεμβρίου δὲν εἶναι γιὰ μένα μία ἁπλῆ ἡμερομηνία. Μέσα μου ξυπνοῦν ἐνθυμήσεις, νοσταλγία καὶ βαθιὰ εὐγνωμοσύνη γιὰ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ σημάδεψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ προσωπική μου πορεία. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶ τὸν Ἅγιο Ἱερομάρτυρα Ἄνθιμο, Ἐπίσκοπο Νικομηδείας, καὶ ἡ μνήμη μου ἐπιστρέφει, σχεδὸν ἀσυναίσθητα, στὸν μακαριστὸ πρῶτο Γέροντά μου, τὸν ἀπὸ Ἀλεξανδρουπόλεως Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κυρὸ Ἄνθιμο. Ἄλλοτε, τέτοια ἡμέρα, οἱ εὐχὲς γέμιζαν τὸ Ἐπισκοπεῖο. Σήμερα ἡ εὐχὴ ἔγινε προσευχή, ἡ προσφώνηση μνημόνευση καὶ ἡ

ἀνάμνηση πηγὴ εὐγνωμοσύνης. Εὔστοχα τὸ ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος: «Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν»[1].

Ὑπάρχουν, πράγματι, ἄνθρωποι ποὺ δὲν μένουν ἁπλῶς στὴ μνήμη. Γίνονται μέτρο τῆς δικῆς μας πορείας.

Γυρίζοντας πίσω τὸν χρόνο, τὸν ξαναβλέπω στὴν Ἀλεξανδρούπολη, ὅπου ἀπὸ τὸ 1974 ἕως τὸ 2004 διήνυσε τριάντα χρόνια γόνιμης καὶ πολυσχιδοῦς ποιμαντικῆς διακονίας, καὶ ἔπειτα στὴ Θεσσαλονίκη, ἀπὸ τὸ 2004 ἕως τὸ 2023. Σαράντα ἐννέα χρόνια ἀρχιερωσύνης. Δύο ἐπισκοπικὲς ἕδρες, ἀλλὰ μία ἀμετάθετη ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση.

Ὁ Γέροντας δὲν ἔβλεπε τὸν Ἐπίσκοπο ὡς κάτοχο ἐξουσίας, ἀλλὰ ὡς φύλακα παρακαταθήκης, ὡς ἄνθρωπο ποὺ ὀφείλει νὰ προηγεῖται στὴν εὐθύνη, νὰ ὑπομένει στὶς δοκιμασίες καὶ νὰ ἔχει πάντοτε ζωντανὴ τὴ συνείδηση τῆς λογοδοσίας του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ διακονία ὅμως τῆς Ἐκκλησίας, δὲν σταματᾶ στὰ πρόσωπα, ἀλλὰ συνεχίζεται ἀδιάκοπα μέσα στὸν χρόνο. Σήμερα, στὶς δύο αὐτὲς Μητροπόλεις, τὴ διακονία συνεχίζουν οἱ ἄξιοι καὶ φωτισμένοι διάδοχοί του, οἱ Μητροπολῖτες Ἀλεξανδρουπόλεως Ἄνθιμος ὁ ἕτερος φάρος τῆς πορείας μου καὶ Θεσσαλονίκης Φιλόθεος.

Ὅσο ἀνατρέχω σὲ αὐτὴ τὴ μακρὰ πορεία, τόσο περισσότερο ἀναγνωρίζω τὰ χαρίσματα ποὺ σφράγισαν τὴν προσωπικότητα καὶ τὴ διακονία του. Εἶχε ὀξύτητα νοῦ, σπάνια μνήμη, εὐθυκρισία, τόλμη καὶ δύναμη λόγου. Τὸν διέκρινε στέρεη καὶ πολύπλευρη παιδεία, καρπὸς θεολογικῆς συγκρότησης καὶ ἄριστης φιλολογικῆς κατάρτισης.

Γνώριζε σὲ βάθος τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴ γραμματεία καὶ τὴν ἱστορία καὶ διέθετε εὐρυμάθεια, γλωσσικὴ ἀκρίβεια καὶ σπάνια ρητορικὴ δεινότητα. Ὑπῆρξε συγχρόνως ἄριστος κήρυκας, μὲ λόγο ζωντανό, εὔληπτο καὶ θεολογικὰ μεστό, ἱκανὸ νὰ διδάσκει, νὰ συγκινεῖ καὶ νὰ ἀφυπνίζει. Πίσω ἀπὸ κάθε λέξη του ὑπῆρχαν γνώση, ἐμπειρία καὶ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα. Αὐστηρὸς ὅταν τὸ ἀπαιτοῦσε ἡ εὐθύνη, χωρὶς νὰ χάνει τὴν πατρικὴ λεπτότητα καὶ ἀποφασιστικὸς χωρὶς νὰ παύει νὰ ἀκούει. Γνώριζε πότε νὰ μιλᾶ, πότε νὰ περιμένει, πότε νὰ ἐλέγχει καὶ πότε νὰ σκεπάζει.

Ἀπὸ τὴν πολύχρονη μαθητεία κοντά του αὐτὸ ἔμεινε μέσα μου, ὅτι ἡ ἀληθινὴ πνευματικὴ πατρότητα δὲν ἀποδεικνύεται μὲ τὴν ἐπιβολή, ἀλλὰ μὲ τὴ διάκριση.

Νὰ γνωρίζεις ὄχι μόνο τί πρέπει νὰ πεῖς, ἀλλὰ καὶ πότε, πῶς καὶ μέχρι ποῦ νά μιλήσεις. Ἕνα ὅμως στοιχεῖο τῆς ἐκκλησιαστικῆς του προσωπικότητας θεωρῶ ἀνεκτίμητη παρακαταθήκη: τὴ συνοδικότητα. Τὴν ἀγαποῦσε βαθιά. Σεβόταν

ἀπεριόριστα τὴν ἐκκλησιαστικὴ τάξη καὶ τὸ συνοδικὸ πολίτευμα.

Εἶχε ἰσχυρὴ γνώμη, ἀλλὰ δὲν μετέτρεπε τὴ γνώμη σὲ αὐτάρκεια. Εἶχε παρρησία, ἀλλὰ δὲν συνέχεε τὴν παρρησία μὲ τὴν αὐτονόμηση. Γιὰ ἐκεῖνον ὁ Ἐπίσκοπος ἦταν μέσα στὴ Σύνοδο, ποτέ ἀπέναντι στὴ Σύνοδο. «Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω»[2]. Ἡ τάξη δὲν ἦταν τύπος οὔτε ἐξωτερικὴ συμμόρφωση. Ἦταν ἔκφραση ἑνότητας, εὐθύνης καὶ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος.

Σὲ αὐτὴ τὴν πτυχή τῆς προσωπικότητάς του ἔρχεται φυσικὰ στὸν νοῦ μου μία χρυσοστομικὴ διδαχή. Ὁ Ἅγιος, ἑρμηνεύοντας τὸ «τῇ ταπεινοφροσὺνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν»[3], διακρίνει καθαρὰ τὴν ταπεινοφροσύνη ἀπὸ τὴν κολακεία καὶ τὴ μικροψυχία[4]. Ἡ ἀληθινὴ ταπείνωση δὲν ἀφαιρεῖ τὴ δύναμη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἐξαγνίζει. Δὲν καταργεῖ τὴν γνώμη, τὴν ἐλευθερώνει ἀπὸ τὸν ἐγωισμό. Δὲν κάνει τὸν ποιμένα ἄφωνο, τὸν μαθαίνει νὰ μιλᾶ ὡς μέλος τοῦ σώματος καὶ ὄχι ὡς αὐτάρκης μονάδα. Αὐτὸ ἔβλεπα καὶ στὸν Γέροντά μου: ἕναν ἰσχυρὸ χαρακτῆρα μὲ ἀκέραιη συνείδηση ὅτι τὸ προσωπικὸ στὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1998, μετὰ ἀπὸ τὴν ἐκλογὴ τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χριστοδούλου, γυρίζαμε ἀεροπορικῶς στὴν Ἀλεξανδρούπολη. Ποτέ δὲν θὰ ξεχάσω στὴ ζωή μου ὅτι κάπου στὴ μέση τῆς σαρανταπεντάλεπτης πτήσεως μοῦ εἶπε: «Οἱ ἐκλογὲς τελείωσαν, ἔχουμε Ἀρχιεπίσκοπο, γυρίζουμε πίσω καὶ κάνουμε τὴ δουλειά μας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πάνω ἀπὸ τὰ πρόσωπα». Ἔχασε τὴν ἐκλογή, ἀλλὰ πάντοτε στήριζε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο.

Αὐτὴ ἡ σύνθεση δύναμης καὶ ταπεινοφροσύνης ἄφηνε βαθὺ ἀποτύπωμα σὲ ὅσους εἶχαν τὴν εὐλογία νὰ μαθητεύσουν κοντά του. Δὲν δίδασκε μόνο μὲ τὸν λόγο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ στεκόταν ἀπέναντι στὶς εὐθύνες, στὶς δοκιμασίες καὶ στοὺς ἀνθρώπους.

Δίπλα του ἔμαθα ἀκόμη ὅτι ἡ Ἀρχιερωσύνη δὲν εἶναι προνόμιο, ἀλλὰ σταυρὸς εὐθύνης καὶ διακονίας. Ὁ καλὸς ποιμένας «τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων»[5]. Ἐπίσκοπος σημαίνει νὰ κουράζεσαι χωρίς νὰ διαφημίζεις τὸν κόπο, νὰ πονᾶς χωρίς νὰ μεταβάλλεις τὸν πόνο σὲ παράπονο, νὰ σηκώνεις βάρη ποὺ οἱ πολλοὶ ἴσως δὲν θὰ μάθουν ποτέ καὶ νὰ μένεις ὄρθιος ὅταν οἱ ἄλλοι ἀναζητοῦν στήριγμα.

Ἀναλογιζόμενος σήμερα ὅλα ὅσα ἔζησα καὶ διδάχθηκα κοντά του, δύο εἶναι ἐκεῖνα ποὺ κρατῶ ὡς ἰδιαίτερα πολύτιμη παρακαταθήκη.

Πρῶτον, ἀπὸ τὴ μαθητεία μοῦ κοντὰ τοῦ ἔμειναν βαθιὰ μέσα μου ἡ ἀφοσίωσή του στὴν Ἐκκλησία, ὁ σεβασμός του στὴ συνοδικότητα καὶ στὴν κανονικὴ τάξη, ἡ παρρησία ποὺ δὲν ἀποχωριζόταν ποτέ τὴν ὑπακοὴ καὶ ἡ δύναμη ποὺ ἤξερε νὰ

συναντᾶ τὴν ταπείνωση.

Δεύτερον, ἀπὸ τὴ ζωή καὶ τὴ διακονία του ἔμαθα πὼς ἐκεῖνο ποὺ τελικὰ μένει ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο εἶναι ὅ,τι πρόσφερε, ὅ,τι δίδαξε καὶ ὅ,τι ἄφησε στὶς καρδιὲς τῶν ἄλλων. Καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα, ἡ μαρτυρία τῆς πίστεως: «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὴν πίστιν τετήρηκα»[6].

Ἂν ἕνας ποιητικὸς στίχος μποροῦσε νὰ ἀποδώσει κάτι ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἐγρήγορση, τὴν ὀξύτητα καὶ τὴν ἀδιάκοπη μέριμνά του γιὰ τὴν Ἐκκλησία, θὰ ἦταν τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ: «Πάντ’ ἀνοιχτά, πάντ’ ἄγρυπνα, τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου»[7].

Γέροντά μου, ἄλλοτε αὐτὴ τὴν ἡμέρα σοῦ λέγαμε «χρόνια πολλά». Σήμερα κρατῶ μέσα μου ὅσα ἔζησα κοντά σου καὶ ὅσα μοῦ δίδαξες μὲ τὸν λόγο καὶ τὸ παράδειγμά σου. Σὲ εὐχαριστῶ καὶ σὲ εὐγνωμονῶ. Ἂς ἔχουμε τὴν εὐχή σου.

_____

Παραπομπές:

1. Ἑβρ. 13, 7.
2. Α΄ Κόρ. 14, 40.
3. Φίλ. 2, 3.
4. Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους Ἐπιστολήν, Ὁμιλία Ε΄, εἰς Φίλ. 2, 1–4.
5. Ἰω. 10, 11.
6. Β΄ Τίμ. 4, 7.
7. Διονυσίου Σολωμοῦ, Ἐλεύθεροι Πολιορκημένοι, Σχεδίασμα Β΄.